

dla siebie poprzez kolejne zachowania, które zamiast polepszać sytuację, jeszcze bardziej ją pogarszają; stwarzać dla siebie sytuację niemal bez wyjścia': Brnąć w długi, w kłamstwa, w krętactwa, w oszustwa.

broczyć *cz. ndk VIIa, ~cę, ~czy* 'w połączeniu z rz. krew i jego synonimami w narzędniku: krwawić; wylewać się (o krwi)': Broczyć krwią, juchą, posoką. Żołnierz broczący krwią. Zatomować krew brocząca z otwartej rany.

broda *rz. ż Ia, CMc. ~odzie; lm D. bród 1.* 'dolna część twarzy poniżej ust': Koścista, wystająca broda. Zawiązać dziecku czapkę pod brodą.

2. 'bujne owłosienie na dolnej części twarzy': Nosić, zapuszczać brodę. Zgolić brodę. Mężczyzna z brodą. **3.** 'pek długiej sierści pod pyskiem u zwierzęcia, pek wystających piór na podgardlu lub na piersi u ptaka' zob. pluć sobie w brodę

brodacz I *rz. mos V, lm M. -e, D. -y* 'mężczyzna mający bujne owłosienie w dolnej części twarzy'

brodacz II *rz. mż III* 'zwierzę mające pod pyskiem pek długiej sierści, ptak mający na podgardlu lub na piersiach pek wystających piór'

brodaty *przym. Ia, ~aci* 'mający brodę w zn. 2, 3': Brodaty mężczyzna. Brodaty żubr.

brodawka *rz. ż Ib, CMc. ~wce; lm D. ~wek 1.* 'wypukłe zgrubienie tkanki łącznej, pokryte nabłonkiem, pełniące określoną funkcję biologiczną': Brodawka sutkowa, językowa. Brodawka włosa. **2.** 'zrogowaciała, wypukła narośl na skórze, wywołana zakażeniem wirusowym': Rozdrapywać, zrywać, wypalać brodawki. **3.** 'grudkowata narośl na korzeniach niektórych roślin (głównie motylkowych) powstała pod wpływem bakterii': Brodawki korzeniowe.

brodzić *cz. ndk VIIb, ~dzą, ~dzi, brodzi* 'chodzić na płytkiej wodzie, błocie, rzadziej czymś podobnym lub przypominającym wodę (np. w wysokiej, gęstej trawie)': Brodzić po wodzie, w wodzie. Bociany brodzą po rozlewiskach.

brodzik *rz. mż IIa, D -a || -u 1.* 'płytki basen do bezpiecznego kąpienia się, przeznaczony głównie dla dzieci': Pluskać się, tapląc się, baraszkować w brodziku. **2.** 'rodzaj płytkiej wanny, zwłaszcza montowanej pod prysznicem'

broić *ndk VIIb, ~ję, broi, brój - zbroić dk VIIb* 'głównie o dziecku: zachowywać się niegrzecznie, nie powodując jednak poważnej szkody; dokazywać, swawolić, psocić': Jak dalej będziesz tak broił, to dostaniesz lanie. Co tam broicie w piwnicy? Coś ty znowu zbroił, że mnie wzywają do szkoły.

brojler I *rz. mż I, Mc. ~erze 1.* intensywnie tuczone kurczę lub młoda kaczka, indyk (też królik) specjalnych odmian mięsnych, osiągające po 8–10 tygodniach wagę do 1,5 kg, przeznaczone na ubój': Hodować brojlery. (ang.)

brojler II *rz. mos IIIa, Mc. ~erze* 'sportowiec osiągający sukcesy dzięki stosowaniu środków dopingujących': Brojlerom z NRD zaczęto cokolwiek udowodniać dopiero po zjednoczeniu Niemiec. (P)

brokat *mż I, D. -u, Mc. ~acie 1.* 'jedwabny lub półjedwabny, gruby materiał z wyłaczanymi wzorami, dawniej zdobiony przetykaną złotą lub srebrną nitką, używany na eleganckie suknie, zasłony, obicia itp.': Suknia, story z brokatu. **2.** 'mieniący się różnymi kolorami środek dekoracyjny w postaci bardzo drobno tuczonego cieniuteńkiego szkła': Z kartonowego pudełka można wyczarować prawdziwe cacuszko. Potrzebne będą do tego farby, skrawki kolorowych materiałów, brokat ze sztucznej bombki, klej... (ŚwKob) (śrdwłac.)

brokatowy *przym. Ia* 'zrobiony z brokatu': Brokatowa suknia. Brokatowe zasłony.

broker *rz. mos I, Mc. ~erze; lm M. ~erzy* 'osoba zajmująca się zawodowo pośrednictwem między kupującym a sprzedającym zwłaszcza papiery wartościowe; pobierająca wynagrodzenie w postaci prowizji od wartości dokonywanych transakcji; makler'

brokerka *rz. ż Ib, CMc. ~rce; lm D. ~rek* 'kobieta broker'

brokerski *przym. Ib, ~scy* 'mający związek z brokerem, z charakterem jego pracy': Firma brokerska. (GW)

brokuł *rz. mż I, D. -u, Mc. ~ule* 'jednoroczna roślina warzywna podobna do kalafiora (podobnie też uprawiana); jadalne są zielone kwiatostany i długie pędy; bogata w witaminy, wapń, żelazo, fosfor; kapusta szparagowa' (wł.)

brokuły *rz. nmos, blp, D. -łów* 'potrawa z jadalnych kwiatostanów i łodyg brokuła': Brokuły w śmietanie, z orzechami.

brom *rz. mż I, D. -u, Mc. ~mie, blm* 'pierwiastek chemiczny, czerwonobrunatna ciecz o nieprzyjemnym zapachu, rozpuszczalny w wodzie; stosowany jako środek uspokajający oraz do produkcji gazów łzawiących' (nlac. z gr.)

bromek *rz. mż IIa, D. ~mku* 'związek nieorganiczny zawierający brom; bromki wykorzystywane są m.in. do polewania błon fotograficznych, jako środki uspokajające i nasenne oraz do otrzymywania czystego bromu'

brona *rz. ż Ia, CMc. ~nie* 'narzędzie rolnicze, używane głównie do spulchniania i wyrównywania zoraanej ziemi oraz przykrywania ziarna po siewie'

bronchit *rz. mż I, D. -u, Mc. ~icie* 'zapalenie oskrzeli wywołujące kaszel i wydzielanie się flegmy; nieżyt oskrzeli' (nlac. z gr.)

bronchitowy *przym. Ia, od rz. bronchit:* Kaszel bronchitowy.

bronić *cz. ndk VIIb, ~nię, ~ni, broń, ~niony 1.* 'zwykle za pomocą środków fizycznych nie dopuszczać do naruszenia integralności tego, co się posiada, nad czym sprawuje się władzę; działać obronnie': Bronić kraju, granic, zdobyczy terytorialnych. Bronić miasta przed wrogiem. Bronić zaciekle, z odwagą, do ostatniej kropli krwi. **2.** 'zabezpieczać kogoś, coś przed doznaniem krzywdy; występować (także słownie) w czyjejś obronie; ochraniać, osłaniać': Matka broni swych dzieci. Bronić kogoś w sądzie. Bronić pokrzywdzonego. Kogoś broni przed karą złe ustawodawstwo. **3.** 'być zaporą przed atakiem, zagrożeniem ze strony kogoś, czegoś': Solidne zamki bronią przed złodziejami. **4.** 'nie dopuszczać do zmiany korzystnego stanu': Bronić swojego zdrowia, swoich racji, poglądów. Bronić prawdę. Bronić wyniku z pierwszego meczu. **5.** 'nie zezwalać komuś na postępowanie sprzeczne ze swoimi interesami, żądaniami; zakazywać, zabraniać': Bronić wycinania drzew bez zezwolenia. Bronić przejazdu przez swoją działkę. Bronić dziecku chodzenia na dyskoteki. **6. sport.** 'występować w roli bramkarza': Bronił w reprezentacji ponad dziesięć lat (TV). Młody bramkarz bronił ze zmiennym szczęściem. (Z) zob. broń Boże; niech {kogoś} Bóg [Pan Bóg, ręka boska] broni

bronić się **1.** 'odpierać od siebie czyjś atak fizyczny lub słowny': Bronić się przed nacierającym przeciwnikiem. Bronić się przed psem, przed komarami. Bronić się w sądzie, przed zarzutami. Bronić się karabinem, kijem, torbką. Bronić się celnymi uwagami, ripostami. Bronić się zajadłe, zaciekle, do ostatka, mądrze. **2.** 'nie dopuszczać czegoś do siebie; opierać się przeciwko komuś lub czemuś; strzec się, opędzać się': Bronić się przed przyjęciem obowiązków. Bronić się przed strachem, przed zazdrością. Nie udało mu się obronić przed wścibstwem sąsiadów. **3.** 'przechodzić ustalone obowiązującą procedurą egzamin na stopień naukowy, zawodowy, po przedstawianiu do oceny pracy (np. magisterskiej, doktorskiej)': Ktoś bronił się w przyszłym tygodniu.

bronić straconych pozycji 'bronić przegranej sprawy': Adwokat miał świadomość, że broni straconych pozycji.

bronować *cz. ndk Ia, ~nuję, ~nuje, ~any - zabronować dk Ia* 'wyrównywać i spulchniać zoraaną ziemię, przysypywać ziemię zasiane ziarno za pomocą bronny': Bronować zagon, pole. Zabronować pszenicę, nawóz.

broni *rz. ż IVa, DCMc. broni; lm M. bronie, zwykle blm* 'środek służący do obrony lub walki z kimś, czymś (zwykle w postaci narzędzia, z którego wyrzeliwuje się lub miota pociski)': Broń strzelecka, myśliwska, przeciwpancerna, raketowa. Czyścić, ładować broń. Broń chemiczna, biologiczna, jądrowa, laserowa. Broń sportowa, pneumatyczna. Broń zaczepna, obronna, strategiczna. Szukać jakiejś bronni na kogoś lub na coś. zob. bagnet na broń; biała broń; chwycić - chwycić za broń; dać {komuś} broń do ręki; do bronii!; do nogi broń; na ramię broń; pokonywać - pokonać [i in.] {kogoś} {czyjaś} własną bronią; porwać się do bronni; powoływać - powołać pod broń; prezentuj broń; rzuć - rzucić broń; składać - złożyć broń; stać pod bronią; stać z bronią u nogi; trzymać {kogoś, coś} pod bronią; wytrącać - wytrącić {komuś} broń z ręki; zawieszenie bronni; zwrócić [podnieść] broń przeciw {komuś}

broni Boże *wykrz.* 'okrzyk wyrażający zdecydowany sprzeciw': Nie dotykaj tego, broń Boże, bo to gorące. - Mogę iść na dyskotekę? - Broń Boże! Broń Boże! Wcale tego nie mówiłem.

broni krótka 'rewolwer lub pistolet': Strzelać z bronni krótkiej. Pozwolenie na posiadanie bronni krótkiej.

brozka *rz. ż IIc, lm D. brosz || ~szy* 'duża broszka, zwłaszcza z drogocennych materiałów' (fr. z łac.)

brozka *rz. ż Ib, CMc. ~szce; lm D. ~szek* 'zdobiony element biżuterii (zwykle kobiecej) z zapięciem od spodu, przypinany do stroju': Diamentowa, brylantowa brozka. Tandetna, odpustowa brozka. Wpiąć brozkę do bluzki, do sukni wieczorowej.

brozura *rz. ż Ia, CMc. ~urze* 'rodzaj cienkiej książki (do 64 stron objętości) oprawionej w miękką okładkę, zawierającej różnego rodzaju informacje, np. reklamowe, propagandowe, instruktażowe itd.': Brozura ze streszczeniami i omówieniami lektur szkolnych. Brozura polityczna. Wydać, opublikować brozurę. (fr.)

brozurka *rz. ż Ib, CMc. ~rce; lm D. ~rek* 'niewielka, cienka brozura': Brozurka o zwalczaniu szkodników drzew owocowych.

brozurować *cz. ndk Ia, ~ruję, ~ruje, ~any - zbrozurować dk Ia* 'zszywać luźne kartki i oprawiać je w miękkie okładki': Zbrozurować notatki z wykładów.

brozurowy *przym. Ia, od rz. brozura:* Format brozurowy wydawnictwa. Wydanie brozurowe.

browar *rz. mż I, D. -u, Mc. ~arze* 'wytwórnia piwa' (niem.)

browarnictwo *rz. n I, Mc. ~wie, blm* 'dział przemysłu zajmujący się produkcją piwa'

browarniczy *przym. IIb* 'dotyczący browarnictwa': Przemysł browarniczy.

browarny *przym. Ia, ~nie* 'dotyczący browaru, służący do wyrobu piwa': Magazyny browarne. Jęczmień browarny.